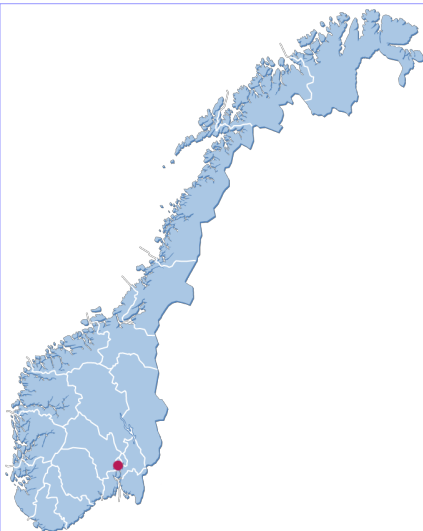
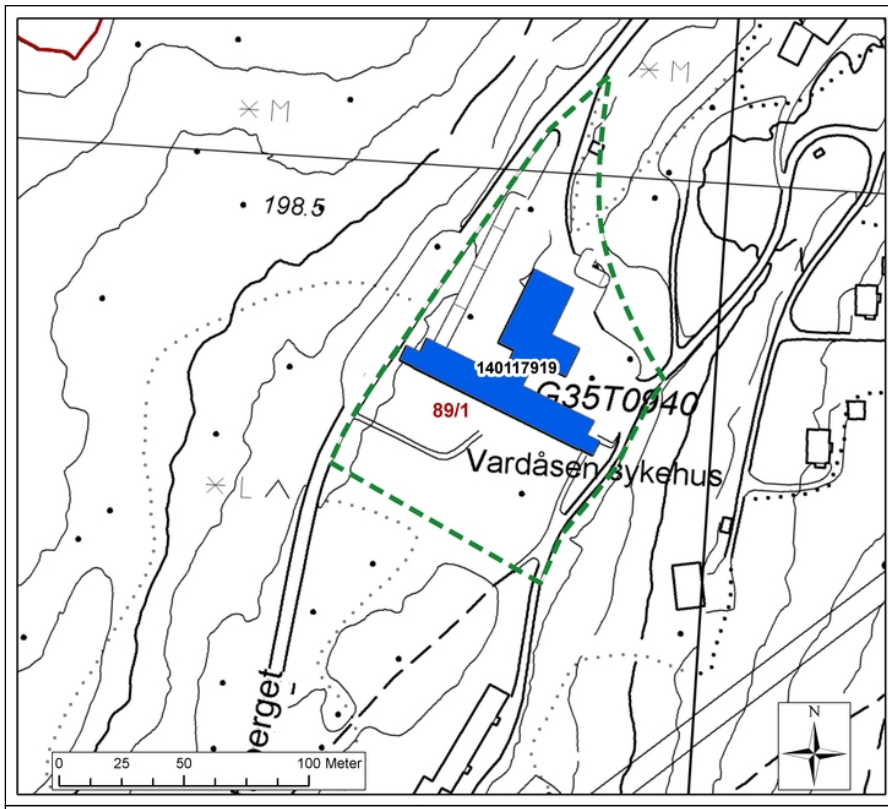

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Akershus
Kommune:	220/Asker
Opprinnelig funksjon:	Tuberkulosesanatorium
Nåværende funksjon:	Psykiatrisk sykehus
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	1

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
9900418	65 Vardåsen Nedre Slottsberget	1923	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	140117919	89/1

Vern kompleks

Formål:	Formålet med vernet er å bevare Vardåsen som et eksempel på de klassiske, store tuberkulosesanatoriene fra før 1930. Vernet skal sikre anleggets arkitektoniske uttrykk og materialbruk.
Begrunnelse:	Vardåsen er et arkitektur- og helsehistorisk viktig eksempel på de store sanatoriene frem til funksjonalismens inntog på 1930-tallet. Det er idag det eneste store sanatoriet i statlig eie og representerer derfor en mulighet for staten å sikre denne typen kulturminner. Bygningene på Vardåsen har betydelige håndverksmessige kvaliteter og murarkitekturen, inkludert det dominante tårnet, har både symbolverdi og opplevelsesverdi. Sammen med det omgivende kulturlandskapet har anlegget også store miljømessige kvaliteter.
Omfang:	Vernet omfatter eksteriør på hovedbygning og trafokiosk fra 1923, dessuten grindstolper og mur. Anbefalt verneområde er vist på kart.

Beskrivelse kulturmiljø

Bakgrunn

Vardåsen i Asker ble oppført som tuberkulosesanatorium for Oslo kommune i 1923, og virksomheten ble opprettholdt frem til 1969. Dette var det største norske sanatoriet og hadde hele 273 plasser i 1930 mens nr 2, Vensmoen i Saltdal hadde 158. Kristian Biong var arkitekten for anlegget og Vardåsen fremstår med sin historismepregede mursteinsarkitektur som det siste skuddene på stammen til de store skandinaviske rådhusarkitektene. Det praktfulle, men ved byggetidspunktet egentlig foreldede, tårnet skal ha vært inspirert av domkirketårnet i Oslo. Foran sykehuset var det en 125m lang paviljong, eller kuringshall, der pasientene lå for å få sol og frisk luft. I skråningen over sykehuset ble det bygd medarbeiderboliger, bl.a en praktfull direktørbolig. Det ble også bygd en rekke sekundærbygg, f.eks et krematorium og en transformatorstasjon. Det ble også oppført et barnesanatorium i 1927 på den samme tomte, men dette er nå revet. Omtrent samtidig ble også eiendommen Odden innkjøpt for å romme Bleikøya sanatorium.

Dagens situasjon

Vardåsen fungerer i dag som alderspsykiatrisk avdeling, underlagt naboinstitusjonen Dikemark. Det er i dag så å si bare den gamle hovedbygningen, og en liten trafokiosk ved oppkjørselen, som representerer det gamle sanatoriemiljøet. Barnesanatoriet lenger opp i skråningen er brent, kuringshallene revet, eiendommen Odden og de gamle boligene er solgt ut. I kulturhistorisk forstand er særlig boligene i skråningen bak anlegget likevel en verdifull del av det gamle miljøet. Vinduer og dører er skiftet ut, men hovedformen er intakt og så vidt vites uten senere endringer eller tilbygg. Selve murarkitekturen og tårnet på Vardåsen har en meget høy arkitektonisk og håndverksmessig kvalitet. Autentisiteten i fasader og takflater er høy, mens interiørene er svært endret. Til kvalitetene ved anlegget hører et vakkert kulturlandskap.

Eiendomshistorikk

1915: En kommunal innstilling konkluderte med at Oslo burde oppføre et eget sanatorium.
 1917: En byggekomité ble nedsatt. Oppdraget ble gitt til arkitekt Biong.
 1918: Byggearbeiden igangsatt.
 1923: Første byggetrinn, Hovedsanatoriet (senere Nedre Vardåsen), med 136 plasser, ferdigstilt.
 1925: Privatboligen Odden innredet til barnesykehus med 26 plasser.
 1927: En egen barneavdeling ferdigstilt, Barnesanatoriet (senere Øvre Vardåsen), med 95 plasser.
 1953: Internat oppført mellom Nedre og Øvre Åsen.
 1960: Kurhallene nedbrent.
 1970: Dikemark overtok Vardåsen.

Verneverdige bygg

Byggnr: 9900418
GAB nr: 140117919
Navn: 65 Vardåsen Nedre
Slottsberget
Oppført: 1923

Anlegget sett fra sørvest. Foto: Fra UUSs nettsider.

Klokketårnet. Foto: Leif Maliks, Forsvarsbygg.

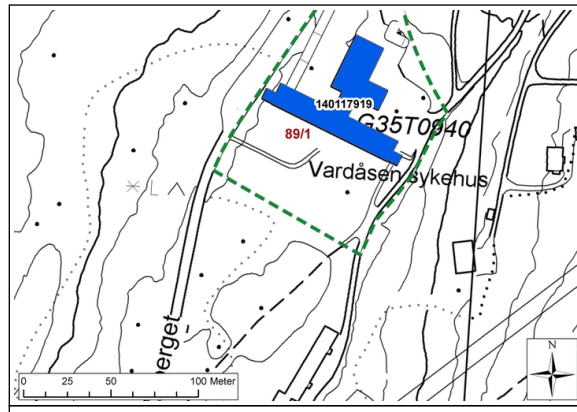
Gårdsplassen fra ca. annen verdenskrig. Foto: Etter eldre fotografi. Leif Anker, Forsvarsbygg.

Anlegget sett fra sør. Foto: Etter eldre fotografi. Leif Anker, Forsvarsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HØ Ullevål universitetssykehus HF
GAB nr:	140117919
Gnr/bnr:	89/1
Oppført:	1923
Byggherre:	Oslo kommune
Arkitekt:	Kristian Biong
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Helse/pleie
Bygningsart:	Sykehus
Regulering:	Uregulert: null
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen på Vardåsen er oppført med T-formet grunnplan, med en opprinnelig pasientfløy mot syd og en økonomifløy mot nord. Pasientfløyen hadde tre like etasjer med midtkorridor, en manns- og en kvinneside, med pasientrommene mot syd og vaskerom, etc, mot nord. I sokkelen kontorrom mot syd. I hver ende av korridoren var det også hybel for ansvarlig sykepleier, altså seks i alt. I overgangen til nordfløyen ligger det store tårnet, oppført med Oslo domkirkes tårn som forbilde. Her er hovedinngangen og det store trappehuset som binder sammen fløyene og etasjene. Økonomiavdelingen rommet opprinnelig vaskeri, bakeri og maskinverksted i underetasjen og i 1. etasje blant annet kjøkken, spisesal og forsamlingsal for pasientene. I annen etasje spiserom og dagligrom for personalet, og lenger opp innkvarteringen av kvinnelig personale. Mens anlegget ellers er tilnærmet symmetrisk har nordfløyen et tilbygg mot øst som blant annet rommer forsamlingsalen. Ytterveggene er i håndbanket tegl og med dekorative detaljer i granitt. Annen dekor er utført som recesser i teglmuringen, eller med kortsidene av teglet stikkende noe utenfor fasadelivet. Murverket er gjennomgående av høy arkitektonisk og håndverksmessig kvalitet. Taket er valmet, skiferkledt og med dekorative takoppløft. Tårnet har kobberkledning med utpreget barokkarakter. Vinduene var opprinnelig av type krysspøst, men kunne ha tre rammer i bredden. Trafokiosken ved inngangen, er oppført i samme stil som sykehuset ellers. De gamle grindstolpene med smijernslykter ved inngangen og noen støttemurer er også bevart.

Sammendrag bygningshistorie

Hovedbygningen ble påbegynt i 1918, og sto ferdig 1923. Interiøret har vært gjenstand for relativt omfattende endringer. Eksteriøret er i hovedsak godt bevart med unntak av vinduene som er skiftet ut, trolig omkring 1970.

Vern

Formål:	Formålet med vernet er å bevare hovedbygningen på Vardåsen fra 1923 som et eksempel på de klassiske, store tuberkulosesanatoriene fra før 1930-tallet. Vernet skal sikre bygningens arkitektoniske uttrykk og materialbruk.
Begrunnelse:	Hovedbygningen på Vardåsen er et arkitektur- og helsehistorisk viktig eksempel på de store sanatoriene frem til funksjonalismens inntog på 1930-tallet. Dette er det eneste store sanatoriet i statlig eie og representerer derfor en mulighet for staten å sikre denne type kulturminner. Hovedbygningen har betydelige håndverksmessige kvaliteter; og murarkitekturen, inkludert det dominante tårnet, har både symbolverdi og opplevelsesverdi. Anlegget som helhet er med sin høye kvalitet i utformingen et typisk eksempel på det kommunale institusjonsbyggeriet i perioden. Sammen med det omgivende kulturlandskapet har bygningen også store miljømessige kvaliteter.
Omfang:	Vernet omfatter hovedbygningens eksteriør, dessuten trafokiosk fra 1923, grindstolper og murer.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

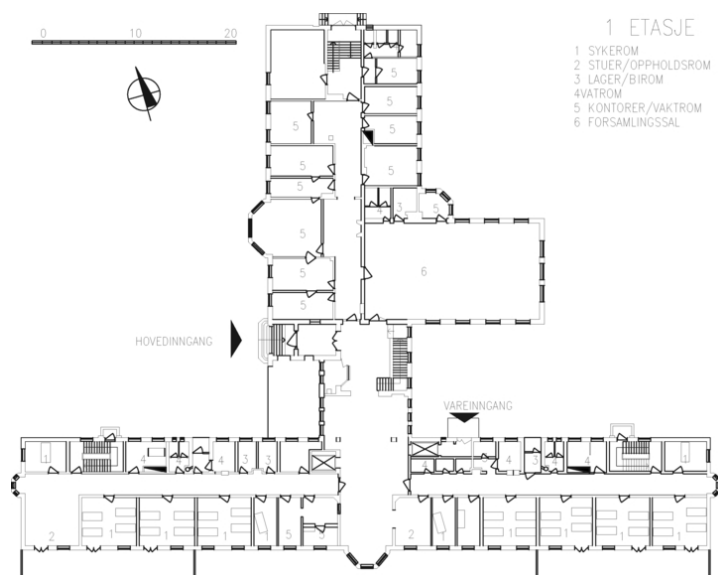
Foto: Leif Maliks, Forsvarsbygg.

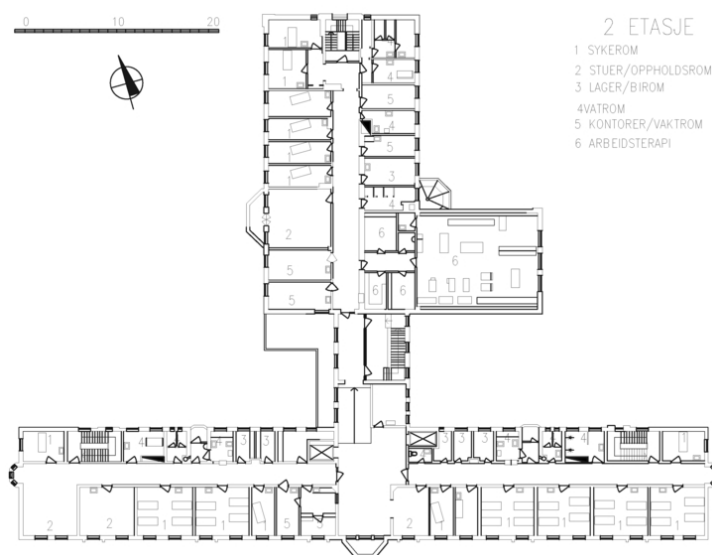
Fasade mot sør. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

BYGNING 9900418 65 Vardåsen Nedre Slottsberget

Kompleks 9900273 Vardåsen

Plantegning 1. etasje.

Plantegning 2. etasje.

Foto: Leif Maliks.